

זבחים יג

משה שווערד

1. חידושי בתרא

קעט) יג. כיצד לשמן ושלא לשמן, לשם פסח ולשם שלמים, שלא לשמן ולשמן, לשם שלמים ולשם פסח. וצ"ע מאי קמ"ל, ומה חידוש להמציא היכי תימצא. וי"ל דקמ"ל כדפירשו בדף ב: "טעמא דאמר לשם פסח ולשם שלמים, הא לשם פסח וסתמא כשר אלמא סתמן כלשמן דמי (או "דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה") כו' טעמא דאמר לשם שלמים ולשם פסח הא סתמא ולשם פסח כשר (או ד"יוכיח סופו על תחילתו)".

2. שערם מצויינים בהלכה

כיצד לשמן או שלא לשמן. תמוה למה נקט כיצד, דפשוט הוא מהו שלא לשמן, ותיריך בתפא"י דקמ"ל דאפילו שחט הפסח לשם שלמים, דהוא כמינו, דהרי פסח בכל ימות השנה שלמים הוא, אפ"ה מיחשב שלא לשמה.

3. דף על הדף מסכת זבחים דף יג עמוד א

במשנה: הפסח והחטאת וכו' או לשמן ושלא לשמן וכו'. כתב הגאון הקדוש בעל ארץ צבי זצ"ל - הי"ד בספרו ארץ צבי (ח"ב ע' שיד): לכאורה משמע דדוקא בפסח וחטאת פסול לשמו ושלא לשמו, אבל שאר קרבנות דכשרים ולא עלו לבעלים, י"ל דהיינו דוקא שלא לשמה, אבל לשמה ושלא לשמה כשרין ועלו. דאל"כ הו"ל למיתני יותר רבותא דעולה ששחטו לשם עולה ולשם שלמים לא עלו לבעלים לשם חובה. אמנם התלמידים יצ"ו הראוני ברמב"ם פ"ג מפסולי המוקדשין הלכה א' דאפילו בעולה ששחטו לשמו ושלא לשמו כשר ולא עלה.

4. איזהו מקומן מסכת זבחים דף יג עמוד א

כיצד לשמן שלא לשמן... במשנה מבואר דלשמן ושל"ש הוא פסול רק בפסח וחטאת אבל מהרמב"ם פסוהמ"ק יג. א. מבואר דה"ה שאר קרבנות לשמן ושל"ש כשרין ולא מרצין, וכתב הכס"מ דמקורו מסברא מפסח וחטאת, וכ"כ בנתיבות הקודש דאין סברא לחלק בין הקרבנות...

5. חידושי בתרא

קפ) יג. ר"ש מכשיר בהילוך שהיה אומר א"א שלא בשחיטה כו' אבל אפשר בלא הילוך כו'. וצ"ע דעיקר יסוד דפסח שלא לשמה פסול בכל עבודות גלמוד מהיקש לשלמים (ז: ד"מה שלמים בין זביחה בין שאר עבודות לא חלקת בהן למצוה אף פסח לא תחלוק בו בין זביחה לשאר עבודות לעכב". וכן הוא בחטאת, כדפרש"י ז"ל ה. ד"ה והנך קראי לעכב וז"ל וכשלמים, מה שלמים לא חלקת בהן למצוה אף חטאתו לא תחלוק בו לעכב, וכיון דכתיב עיכובא בזריקה אתיא להו כולהו עבודות בהך דרשא מהיקשא דשלמים ע"כ. ובשלמים ידעינן דגם ההולכה בעינן לשמה דאפיק רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה (ד.). וא"כ קשה ממ"ג אם גם ר"ש מודה להאי לימוד דאפיק איך הוציא הולכה מדיני פסול שלא לשמה בסברא לחלק בעלמא כשהתורה חיברם בלימוד מפורש שלא תפקה מכלל קבלה. ואם לא קיבל דרשה זו, למה צריך לסברא דאפשר בלא הילוך, הא אפי' אי אפשר, סו"ס אין לימוד להכניס הולכה בדיני לא לשמה.

6. איזהו מקומן מסכת זבחים דף יג עמוד א

רבי שמעון מכשיר בהילוך – [1] הפני"מ סובר דמ"מ לר"ש לא עולה לשם חובה [2] והעול"ש מוכיח דר"ש מכשיר לגמרי.

7. איזהו מקומן מסכת זבחים דף יג עמוד א

שהיה ר"ש אומר וכו' אבל אפשר בלא הילוך - בסברת חכמים [א] האם פליגי על עצם סברת ר"ש וס"ל דאף עבודת הולכה א"א לבטלה [ב] או דמודו שאפשר לבטלה אלא דאין זה מספיק דמשו"ה לא יפסל הזבח במחשבה - ע"י מש"כ על תוס' כאן ד"ה אתה אומר.

8. חידושי בתרא

קפ"ה יג. רש"י סד"ה והקריבו וז"ל וללמד שצריך לקבלו בכלי ע"כ. יש מקשים דלעצם דין קבלה לא צריכין קרא דהא יש כמה דרשות בנוגע קבלה, בדיני נשפך וצורך לצפון, אלא שרש"י פ"י שבא ללמד שצריך לקבלו בכלי [שרת], דבלי קרא הייתי אומר דיכול לקבלו ביד או בכלי של חולין, ודבר זה הוא מאוהל מועד

9. שערים מצויינים בהלכה

כל הפורש ממך כפורש מחייו. [גמ' זו הובא נמי במס' קידושין (טו:), ושם הגירסא כפורש מן החיים. ובירושלמי הוא כהגירסא כאן]. פירוש כי כל החיים שלהם היה ע"י השפעות חכמת התורה שנקרא חיים. [וע"י בשטמ"ק (כ"מ טו.) בשם הראב"ד, וכן

10. חידושי בתרא

קפ"ה ג. רש"י ד"ה אין חייבין עליו וז"ל מיתה דבעיא עבודה תמה שאין אחריה עבודה ע"כ. והובא מהגרי"ו וז"ל מפי השמועה שהקשה דלכאורה גם שחיטה אינה עבודה תמה כיון שיש אחריה עבודה, ומ"מ חייב מיתה בשחיטת חוץ אף דדרשינן לקמן קטו: אשר יעלה עולה או זבח מה העלאה שהיא גמר עבודה, אף כל שהוא גמר עבודה, וחדש הגרי"ו דע"כ היינו גזו"כ דשחיטה חייב, לא משום עבודה כי מצד זה צריך עבודה תמה, אלא דפעולת שחיטת קדשים בחוץ מחייבו אף דאינו עבודה.

ואהא דנקט הגרי"ו דשחיטה אינה עבודה תמה, יש מקשים מהראב"ד בתו"כ שכתב בשחיטה וז"ל דהוי גמר עבודה דהא מותרת בזר ורחמנא הוא דחייב עלי' בחוץ אבל הני אסורי בזר ע"כ, אבל בין כך אין להבין דבריו, דלמה שחיטה הוי עבודה תמה מחמת דכשר בזר, וע"כ צריכים לשנות הגירסא, ולפרש דהוקשה לו איך שחיטה חייב הא אינו עבודה דהא כשרה בזר, ותירץ כגרי"ו, דגזו"כ דחייב על המעשה ולא מטעם עבודה. ולכאורה אין צורך לשנות הגירסא, וכונתו דמכיון דרק שחיטה מותרת בזר משא"כ שאר עבודות, ע"כ ב' שלבי עבודה יש בקרבן, ושלב הראשון דמותר בזר מתחיל ונגמר בשחיטה, ושלב שני שאסור בזר מתחיל בקבלה ונגמר בזריקה. והראב"ד הוסיף ראייה דע"כ שחיטה היא עבודה תמה דהא חייב עליה בחוץ, ומדרשינן לקמן קטו: דאין חיוב בחוץ אלא בדומיא דהעלאה שהיא גמר עבודה, ע"כ גם שחיטה היא עבודה תמה כנ"ל.

11. חידושי בתרא

קפו יג. יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים והקטרת אימורין ת"ל כו'. יש מקשים דהא אחר זריקת הדם כבר הוכשר הקרבן ואיך תחזור ותפסל. וצ"ע בקושייתם דהא תמיה זו תמה ר"א בדף כט., אחר שהוא כשר יחזור ויפסל, והשיב לו רבי עקיבא — הן מצינו בוב וזבה ושומרת יום כנגד שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו, אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שהוכשר שיתחזור ויפסל. וודאי שיש לסבור כר"ע כאן בתורת ה"א. ושוב מצאתי שכן הביא מפי השמועה בשם הרגי"ז ז"ל ובש"כ.

12. יד בנימין

שם בגמ'. יכול שאני מרצה אף שפיכת שיריים והקטרת אימורין. תמוה לי כיון דמסיק דדברים המביאין לידי היתר אכילה הכתוב מדבר א"כ מאי הדר פריך יכול אף שפיכת שיריים כו' הא שפיכת שיריים אינן מביאין הקרבן לידי היתר אכילה. ונציאור החפץ חיים ז"ל להח"כ ראיתי שמפרש דשפיכת שיריים והקטרת אימורין הם בכלל דברים המביאין לידי היתר אכילה דהא כן הוא המצוה לכתחילה לשפוך השיריים ולהקטיר החלצים ואח"כ לאכול הנשר, אבל צ"ע היכן מצינו דנע"י שפיכת שיריים קודם אכילת הנשר אף לכתחילה דנשלמא אימורין כל כמה דלא מיקטרי כהנים לא מצי אכלי נשר ושייך ע"ז היתר אכילה אבל שפיכת שיריים מאי היתר אכילה שייך בזה. שוב מנאחי בשפ"א שהעיר מזה. ויעו"ש שכ' נמי דאפשר משום דאסור לאכול הנשר קודם הקטרה וה"ה מסתמא קודם שפיכת שיריים להכי ס"ד דחשיבי מכשירין ול"ע.

13. שפת אמת על זבחים דף יג/א

שם בגמ' יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים והקטרת אימורים. צ"ע כיון דהאכל יאכל בדברים המביאים לידי אכילה מיירי ושפיכת שיריים אינו מתיר לאכילה למה ס"ד שיהי' בו פיגול. ובאמת בתו"כ עצמו כ' סתם האכל יאכל לרבות שחיטה וקבלה. אבל לפי פי' הגמ' בדברים המביאים לידי אכילה הכתוב מדבר קשה. תו קשה מה דמסיים הברייתא מה זריקה דבר המעכב כפרה ומה"ט ממעט שפיכת שיריים והקטרת אימורים. ומה"ט נמי קי"ל דאין פיגול רק במתנה ראשונה כדאיתא לקמן (ל"ו ע"ב) במשנה נתן הראשונה כתיקונה ושני' חוץ לזמנה כיפר. וא"כ קשה האין ילפינן כל זה מזריקה הלא בזריקה עצמו איכא מתנה שני' דאין מעכבת כפרה ונימא דגם בזה הוי פיגול וגם בהקטרה וגם בשפיכת שיריים. ואי לא הי' תנא שפיכת שיריים רק בהקטרת אימורים בלבד הי' מיושב הכל. דדבר שאינו מתיר אין בו פיגול. ולכן מתנה שני' דאינו מתיר לית בה

פיגול. רק הקטרת אימורים דמתיר אכילת הבשר הו"א דיש בו פיגול. וע"ז יליף מזריקה כמו זריקה מעכב כפרה כן כל המעכב כפרה וזריקה דמתן שני' בלא"ה כיון דלאו מתיר הוא אין בו פיגול. אבל לפי ברייתא זו דקתני יכול שפיכת שיריים כו' משמע דלולי הלימוד מזריקה ה"ל מפגל אפי' דבר שאינו מתיר. וא"כ קשה איך יליף זה מזריקה דבזריקה נמי יש בו מתן ב' דאינו מתיר ואינו מעכב כפרה. וצע"ג בזה. ואפשר משום דאסור לאכול הבשר קודם הקטרה וה"ה מסתמא קודם שפיכת שיריים להכי ס"ד דחשיב מכשירין:

14. שערים מצויינים בהלכה

רש"י במס' שבת (ט: ד"ה למ"ד) דתפלת ערבית רשות כיון שערבית הוא כנגד הקטר חלבים ואמורים שאין מעכבין כפרתן, ונע"י במאירי ברכות ריש פ"ד, משא"כ למ"ד תפלות אבות תקנום אין מקום לחלק. אך הרבה אחרונים כתבו שגם למ"ד אבות תיקנום אפ"ה י"ל דתפלת ערבית רשות, וכדמוכח מדברי הרא"ש בברכות שם (סי' ב) והתוס' בשבת (שם ד"ה למ"ד), וכן הוכיח הפנ"י (ברכות שם) מירושלמי, והאריך בזה החיד"א בפתח עינים (שם) ובמחזיק ברכה (או"ח סי' פט), וכ"כ בחי' צמח צדק (ברכות שם אות ד) שכ"ה מפורש בזוה"ק, [נע"י ח"א דף קלג. דמאי דאתקין יעקב יהי רשות כו'. ומזה יש להעיר עמש"כ בשו"ת עטרת ישועה (לקוטי תשו' סי' א ד"ה והלום ראיתי) ותשו' הרב"ז (או"ח סי' יד, וס"ל) להוכיח מזוה"ק להיפך. ועי' בעיון יעקב (שם) ובית אלקים למבי"ט (שער התפלה פי"ח ד"ה תפלת יעקב). וע"ע בדברינו במס' ברכות (שם ד"ה תפלות).

הקטרת אימורין שאין מעכבין. הנה במס' ברכות (כו:) יש פלוגתא אם תפלות כנגד תמידין תקנו, או תפלות אבות תקנום, וכתבו כמה אחרונים [נע"י בפנ"י ד"ה איתמר, ופי' הרי"ף לע"י שם, ומראה הפנים ברכות רפ"ד, ותשו' משכנ"י או"ח סי' פג, ושו"מ מהר"ג ח"ב סי' ג, ועוד. וכיוון לזה גם בזכר יצחק סי' י, וכבר נזכר ענין זה בשו"ת מהרי"ט צהלון סי' ע] דזה שנחלקו שם (כו:) אם תפלת ערבית רשות או חובה תלוי ג"כ במחלוקת זו, דאם כנגד קרבנות תקנום, שפיר חלוק תפלת ערבית מהשאר, כמו בהקטרת אברים [נע"י כו: דתפלת ערבית כנגד אברים ופודים שקרבין כל הלילה] דאם לא הקטיר הקרבן כשר ואינו מעכב, ולכן תפלת ערבית רשות, וכמש"כ

15. מרומי שדה מסכת זבחים דף יג עמוד ב

הא דאמר הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שיריים למחר. לא זכיתי להבין אמאי מסיק הגמ' לשפוך שיריים, לימא כמשמעו לזרוק דמו למחר. ונראה שהוא טה"ד מהא דמקשה בסמוך ושפיכת שירים כו', דלכאורה משמע דקאי על לשון הישוב דלקמיה, אבל זה אינו ולא מקשה על הישוב אלא על גוף סיפא דברייתא:

16. שערים מצויינים בהלכה

בשפיכת שירים, רק מה שנשאר הוא שופך על היסוד בלא שיעור. ובמקור ברוך (סי' יב) העיר עליו ממס' מנחות (יא:) דמשמע דבעינן כזית, ועי"ש עוד בזה. ובמקדש דוד (סי' ז סק"ה) חקר אי בעינן שפיכת כל השירים דוקא.

הריני זורק על מנת לשפוך שירים למחר. מבואר בגמ' דשפיכת שירים הוי אכילת מזבח, ואם זרק לשפוך שירים למחר הוי פיגול. ועי' באור שמח (פסח"מ פי"ג ה"א) שנסתפק אם צריך שיחשב בכזית לשפוך שירים למזבח בכזית, או לא צריך בכזית, כיון דאין שיעור

17. חידושי בתרא

קצב) יג: רש"י סד"ה שמעתי מרבתי שטבילת אצבע וז"ל מפגלת בחטאת אם טבל ע"מ להקטיר אימורים למחר ע"כ. יש מקשים דלמה לא פי' כפשוטו שטבל ע"מ להוות למחר. ולכאורה י"ל דרש"י ס"ל כהי"מ בהראב"ד בתו"כ פי'

ויקרא פ"ד דהא דשוחט ע"מ לקבל חוץ לזמנו אינו פיגול הוא משום דא"א דבר כזה, לשחוט בזמנו ולקבל אחר זמנו והוי כמשחק וה"ה הכא לענין טבילה ע"מ לזרוק. והנה יש מקשים דמשכח"ל בשחט רגע קודם שקיעה וחשב לקבל מיד אחר שקיעה דהוי אחר זמנו. אבל ארש"י אין להקשות כן, דודאי עדיף להעמיד דינא דרב יהודה במציאות רגילה מבבלתי רגילה.

וגם י"ל דנקט רש"י דבר האחרון שהזכירו קודם הלכה זו, והיינו הריני שופך שיריים ע"מ להקטיר אימורין למחר, ולמה לו להביא דוגמא ממרחקים.

18. איזהו מקומן מסכת זבחים דף יג עמוד ב

שמעתי שטבילת אצבע מפגלת - התוס' במנחות ריש דף יג: תמה אמאי לא פירשה הגמ' כאן דקסבר האי מ"ד הולכה שלא ברגל שמה הולכה כמו שפירשה לענין ליקוט לבונה שם, דהרי תרווייהו שוין הם שענינם סניף מעבודת ההולכה אף שלא מוליך ברגל כלל, וראה במשל"מ פסוהמ"ק יא. א. שכתב בדעת הרמב"ם דל"ג אף התם בליקוט לבונה האי גירסא, ובזבח תודה שם כתב דסברא זו היא רק להו"א שם ולא למסקנא דכל שהוא עבודה חשובה דא"א לבטלה הוי הולכה אף למ"ד הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה.

19. יד בנימין

שם בגמ'. שמעתי שטבילת אצבע מפגלת כו' כיון דלא סגי דלא עבד היינו הולכה וכו'. מבואר מזה דהטעם שטבילת אצבע מפגלת משום הולכה נגעו בה והיינו דכיון דמקריבה

עיי' למזבח איכא על זה שם "הולכה". ועיי' "ליקוטי הלכות" שתמה בזה דמלישנא דגמ' שטבילת אצבע מפגלת משמע דאפי' לא חשב מחשבת פיגול נחטלת הולכה רק שטבילת אצבע לחוד אפ"ה שפיר מפגל ואמאי לא חשבינן כמו חזי מתיר דקי"ל אין מפגלין נחזי מתיר וכמו לענין זריקה נחטאות הפנימיות דקי"ל לקמן שאם זרק זריקה אחת נחטאת הזמן ושאר הזריקות עשה כהוגן לא נחטאת דהו"ל חזי מתיר כיון דכל הד' זריקות מעכבים וא"כ ה"נ לענין הולכה דהולכה ראשונה וגם הולכה שטבילת אצבע מעכבת הו"ל חזי המתיר, יעוי"ש מש"כ בזה.

ולעצם הדבר מה דמיואר נגמ' דטבילת
 אצבע הוא בכלל הולכה כזר תמהו
 מזה האחרונים על הרמז"ס פי"ז מפסוקהמ"ק
 הל' ג' וז"ל "טבילת אצבע בדם חטאות
 הפנימיות מפגל כיצד חשב בשעת טבילת אצבע
 בדם מחשבת הזמן הרי זה כמחשב בשעת
 הזייה" מצואר לכא' דס"ל דהוא בכלל זריקה.
 ועי' ליקוטי הלכות ש"כ ליישב דעת הרמז"ס
 דאין כוונתו במש"כ "הרי זה כמחשב בשעת
 הזייה" לומר דהטבילה נכלל בכלל זריקה אלא
 משום דבדין הקודם צענין זריקת הפנימיות
 כתז דאינם מפגלים עד שיחשוב בכל הד'
 זריקות משום דמעכצים זא"ז ואין מפגלים
 צחי מחיר ולז"כ דגם צענין טבילת אצבע
 צע' שיחשוב בכל הד' טבילות דלא עדיף
 מהזייה עכ"ל ד'. (נ"צ ועי' "קרבן אורה" לקמן
 מ"ב. נגמ' ד"ה הצ"ע דנקט כן בפשיטות
 דבטבילת אצבע צריך לפגל בטבילות של כל
 ההזאות). וע"ע היטב צביאורנו למנחות ט"ו.
 נגמ' ד"ה אצל, והצאנו גם לקמן פ' צ"ט
 דף מ"ב. נגמ' ד"ה אצל.

20. שערים מצויינים בהלכה

שמעתי שטבילת אצבע מפגלת בחטאת פנימית.
 יש להסתפק מתי טבל הכהן אצבעו
 בדם, ובפשטות י"ל שעשה כן סמוך לזריקה או
 הזאה, וא"כ טבילת אצבע דחטאת פנימית
 מסתמא נעשה בפנים, ואז הוא מחשב מחשבת
 פיגול. ועי' בהגהות חשק שלמה דמיירי שטבל
 אצבעו בחוץ בעזרה, ואם יחשוב אז ע"מ לשפוך
 שירים או להקטיר אימורים למחר, הר"ז
 מחשבה מחוץ על חוץ, וכן נראה שסובר

כתב בנתיבות הקודש, דאינו מבורר כאן אם
 טבילת אצבע היא בכלל עבודות המעכבות את
 הכפרה, שהרי אין פיגול אלא בעבודות
 המעכבות הכפרה, או דילמא י"ל דהוי כמו
 הולכה שיכול לשחוט בצד המזבח וזורק,
 ופשטות הגמ' משמע שהיא בכלל עבודות
 שמעכבות הכפרה. ועי' בשטמ"ק כאן.

21. חידושי בתרא

קצד) יג: אלא מאי אית לך למימר דבר הפוסל בהן מוציאים מידי פיגול דבר המעכב בהן מביאן לידי פיגול, ה"ג דבר הפוסל בה מוציא מידי פיגול דבר המעכב בה מביאה לידי פיגול. ולכאורה כוונתם דלא נלמד פרטי דיני חטאת מפרטי דיני שלמים, דאז שפיר יש לדחות שאין בשלמים פרטים אלו דפיגול בטבילת אצבע, ולא פסול שלא לשמה להוציא מידי פיגול. אלא לומדין כללי חטאת מכללי שלמים, והכלל הוא דבדבר הפוסל בשלמים (שלא במקומו) מוציא מידי פיגול בשלמים, וה"ה דבר הפוסל בחטאת (שלא לשמן) מוציא מידי פיגול.

וכן למדין מכללא דשלמים דעבודה המעכבת כפרה הוה בה פיגול (ד' העבודות) וה"ה המעכבת כפרה הוה פיגול בחטאת פנימי (טבילת אצבע).
ולכאורה לזה כווננו גם תוס' סד"ה אלא וז"ל ואין שייך להקשות שכך נוהג בכל הזבחים ע"כ. דהיינו דאילו למדנו מפרט דחוץ למקומו בשלמים לפרט דשלא לשמן בשחיטה שפיר יש לדחות דשאני פרט בחוץ למקומו דנוהג בכל הזבחים, משא"כ פרט דלא לשמן דנוהג רק בחטאת ופסח. אבל עכשיו דלא למדין מהפרטים אלא מכללא דדבר הפוסל, אין מתחשבין בחילוקי הפרטים שמדייקים מהכלל.

22. איזהו מקומן מסכת זבחים דף יג עמוד ב

מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת אף חטאת - צ"ע דבשלמים אין כלל דין טבילת אצבע אבל בחטאת הפנימית הוא מעבודות המעכבות - ע"י נתיבות הקודש בביאור זה.

23. שערים מצויינים בהלכה

אמר רבי יהושע בן לוי בעלייה וכו'. ע"י במס' כתובות (ג:) ומאי עלייה מדברים טובים שנאמרו בעלייה, דא"י בר רב יוסף בעלייה התקינו וכו', ובמס' ברכות (לז:) איתא, מעשה בר"ג והזקנים שהיו מסובין בעלייה ביריחו, וכן במס' שבת (ג:), ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה כו', [ובגמ' שם שאלמלא הוא נגנו ספר יחזקאל שדבריו סותרין ד"ת מה עשה העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשן], ועוד שם (כט:) אר"י פע"א שבתינו בעליית בית נתזה בלוד כו' והיה שם ר"ט והזקנים כו', [וע"ע במס' קידושין מ: וכבר היה ר"ט והזקנים מסובין בעליית בית נתזה בלוד כו', ובסנהדרין עד. אמרי' נמנו וגמרו בעליית בית נתזה וכו']. וכן במס' סנהדרין (יא.) מעשה בר"ג שאמר השכימו לי שבעה לעלייה, ופרש"י לעלייה המיוחדת לישב בה ב"ד, ועו"ש פע"א היו מסובין בעליית בית גוריה ביריחו. [וע"י במס' הוריות יג: יתיב אחורי עלייתה דרשב"ג פשט גרס ותנא

כו', וע"י במס' ב"מ פד: כעובדא דראב"ש]. [מבואר דהרבה אסיפות חכמים היו בעלייה. [וע"י בפ"י הר"ש שביעית (פ"ה מ"ג) שהיו רגילין חז"ל לעשות הגזירות בעלייה]. ונראה שכשרצו להסתגר בד' אמות של הלכה היו עולין לעלייה כדי שלא יטרידו אותם, וכע"ז מצינו אצל אלישע (מלכים ב, ד-י) "נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושולחן וגו'", [וע"י בגמ' ברכות י:], ופי' האברבנאל כדי שלא ישתתפו אנשי הבית עמו, ולהיותו איש אלקים ראוי שיהיה לו מקום מוכן להתבודדותו כו'. [וע"י גם בדניאל (דניאל ו-יא) "וכיון

24. שערים מצויינים בהלכה

שטבילת אצבע מפגלת. כתב הרמב"ם (פסוה"מ פ"א הכ"ג, פי"ג ה"ט) שהולכה שלא ברגל אינה הולכה, ואפי' עומד בצד המזבח וזורק דרובה בכך, לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והקשה במשל"מ (פי"א ה"א) למה פסק הרמב"ם (פי"ו ה"ג) דטבילת אצבע מפגלת [וטבילת אצבע הוי הולכה שלא ברגל], ונשאר בצ"ע. ותירץ בשפת אמת כיון דעיקר המצוה כאן ע"י הולכה זו שלא ברגל פשיטא דהוי הולכה, משא"כ התם דכתיב והקריבו ומשמע דהיינו ברגל, א"כ אפי' עומד בצד המזבח, מ"מ המצוה היא שישחוט להלן קצת כדי לקיים בו הולכה, ואין זה דרכה בכך. וע"ע בזבח תודה.

25. חידושי בתרא

קצה יג: אלא נותן בכלי מאי גיהו אילימא דדמי לקבלה, מי דמי התם ממילא הכא איהו קא שקיל ורמי. יש מקשים דכמו דקומץ ושוחט דמי להדדי בזה דבשניהם מברר חלק גבוה אף דהפעולות נפרדות דא' הוי קמיצה וא' הוי שחיטה, כ"ש דקבלה ומתן כלי יחשבו דמי להדדי דעבודתן שוה ביסודם, דיש קידוש כלי בקבלה וכן במתן כלי, ומה בכך דכאן נותן והתם מקבל, וכמו קומץ ושוחט ניהא להגמ', כ"ש קבלה ומתן כלי. [והובא תירוץ מהגרי"ו ז"ל אלא ושהקשו עליו מרש"י דידן דלא פירש כנ"ל].

ולכאורה עצם לשון "קבלה" בא לקבוע דהעבודה היא בקבלה ולא בנתינת, דנתינת וקבלה שני הפכים הם [וע' במכתב מאליהו שמוכיח שעיקר מטרת האדם בעולמו הוא ליהפך ממקבל לנותן].

26. איזהו מקומן מסכת זבחים דף יג עמוד ב

התם ממילא הכא איהו קא שקיל ורמי - ראה בזבח תודה לקמן כד. (ד"ה חד לקומץ) שהאריך לבאר דעבודת הקבלה וקידוש הכלי בקמיצה היינו שיהא מתן הקומץ בכלי דוקא ע"י הכהן ולא שיפתח ידו וממילא יפול הקומץ לכלי כמו בדם, וע"ש שהוסיף לבאר דאף דזהו עיקר הקבלה במנחה מ"מ חלק מהקבלה הוא שכהן אחר מגביה הכלי מן הקרקע ובידו הימנית כדמסקינן במנחות דף ז:

פרשת עקב

כי הם חיינו

כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ד' יחיה האדם (דברים ח, ג).

הנה שני פעמים נזכר בפסוק "יחיה האדם". אך בתרגום אונקלוס (לפי גירסת חומשים מדויקים) פירש כל פעם באופן אחר. דקרא ד'לא על הלחם לבדו יחיה האדם' תירגם 'ארי לא על לחמא בלחודוהי מתקיים אנשא', ועל קרא ד'על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', תירגם 'ארי על כל אפקות מימרא דד' חיי אנשא'. [ושלא כחומשים אחרים שהשוו התרגום בסיפא דקרא נמי יתקיים אנשא]. ודבר פלא הוא כיון שבשניהם לשון הכתוב הוא יחיה האדם, מה ראה על ככה התרגום לשנות, שברישא כתב מתקיים אנשא, ובסיפא כתב חיי אנשא.

ונראה לפרש דתחילת הפסוק מדובר בלחם ולא שייך בזה לשון חיי דא"ז החיות של האדם בעצם אלא רק היכי תימצא לקיום החיים ולכן מתרגם מתקיים אנשא, [וכמו שתרגם בפרשת ואתחנן (דברים ה, כא-כג) וחי ויתקים, וחי ואתקים]. משא"כ בסוף הפסוק מדובר במוצא פי השם, ואף שעיקר המכוון הוא על המן, אבל לשון "מוצא פי השם" עולה גם על דבר ה' דהיינו התורה, ובזה שפיר שייך לשון חיי אנשא, דזה החיות גופא, דהתורה זה החיים בעצמם, כי היא חייך ואורך ימך, ולא רק מקיים בעלמא".

פרשת עקב. רפא

[וכידוע המעשה עם הגרב"ד זיע"א שבאסיפת וועד הישיבות, עמד רב אחד והתבטא, שהתורה זה החמצן של החיים, ולכן צריך לשמור על הישיבות, מיד נזעק רבי ברוך בער ואמר, תורה אינה החמצן של החיים... תורה היא החיים בעצמם, והן הן הדברים].

ויסוד זה שהתורה הוא החיות עצמה, נתבאר גם בפרשת חוקת, גבי אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, והמכוון הוא, שממית עצמו באופן כזה, שכל חיותו היא אך ורק התורה עצמה, ושם נתבאר שזה ענין כתר התורה אשר כתב הרמב"ם (פ"ג מת"ת הי"ג) שכדי לזכות לכתרה של תורה, יזהר שלא לאבד אפילו לילה אחת מלילותיו באכילה או שיחה וכיו"ב, אלא יהא עוסק בתורה תמיד עי"ש, והביאור שענין כתר תורה הוא, שהתורה אצלו החיים בעצמם, וממילא מי שרוצה לזכות לזה, לא שייך שיאבד לילה אחת, וכמו שכל אחד מבין שלא יכול לילה אחת להפסיק לנשום, דמיד יאבד כל חיותו, כן הוא ממש לגבי חיות ונשמת התורה.